

zee, 'Mare Nostrum'. Pas sinds de zevende eeuw na Christus wordt voor het eerst de huidige naam (Mare Mediterraneum) gebruikt, door de bisschop en wetenschapper Isidorus van Sevilla.

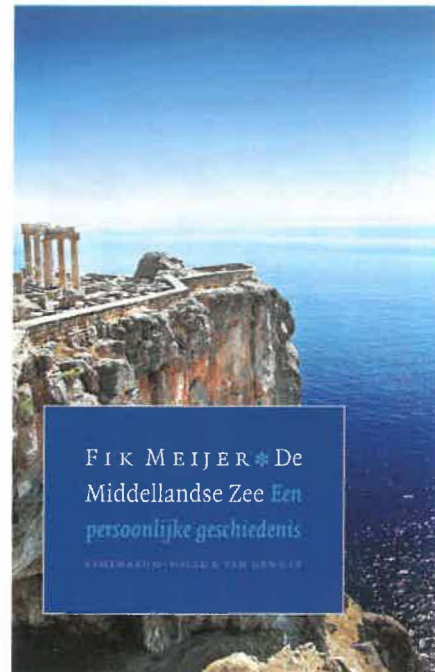
De zee ('de snelweg van de Oudheid') was vaak het toneel van gevechten, maar werd ook gebruikt voor vredelievende doeleinden. Het graan bijvoorbeeld dat de keizers lieten uitdelen aan de massa werd - via de door keizer Claudius aangelegde havenstad Ostia - over de Middellandse Zee aangevoerd. En de vloeistof die de Romeinen veel in hun keukens gebruikten (garum) werd door de Middellandse Zee zelf geproduceerd. Garum ontstond namelijk doordat men de ingewanden van vissen in zout liet weken. De vissen in ontbinding

fermenteerden, het vocht dat boven kwam drijven werd na een aantal weken of maanden met emmers eruit geschept. Garum lijkt een beetje op de zoute vissaus uit Thailand en werd voornamelijk gebruikt door de armere Romeinen, de welgestelden konden zich natuurlijk verse vis veroorloven.

Fik Meijer bewijst wederom dat hij de kunst beheerst om aan een klein gegeven uit de Grieks-Romeinse tijd een hele geschiedenis op te hangen. Of het nu begint met een duikervaring bij Ibiza, een tekst van Plinius de Oudere of het getrompetter van olifanten in een havenstad, de schrijver slaagt er in om de geschiedenis die zich rond en op de Middellandse Zee heeft afgespeeld zeer aanschouwelijk te vertellen en de geheimen van de zee bloot te

leggen. Meijer eindigt met een waarschuwing: wanneer de zee in het huidige tempo wordt leeggevist en leeggedoken, blijft er van het 'rijkste museum' steeds minder over. De Mediterraan zal in de nabije toekomst nog steeds blauw zijn, maar wel helemaal leeg.

Ben Vriesema

MAARTEN VAN RIEL, *ZATERDAGMIDDAGREVOLUTIE, PORTRAIT VAN DE RODE JEUGD* (BOOM: AMSTERDAM 2010)

246 PAG., € 19,90.

HENK VAN OSCH, *BRAM PEPER, MAN VAN CONTRASTEN* (BOOM: DEN HAAG 2010) 512 PAG., € 24,90.

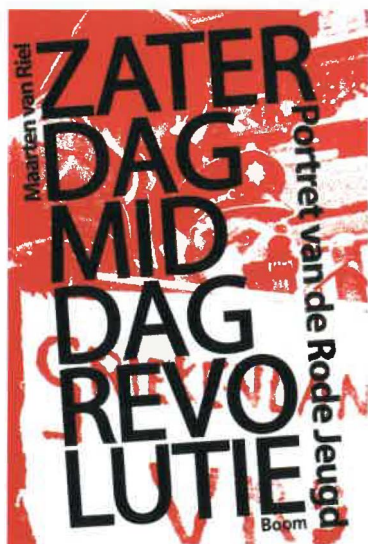
Ook het huis van de linkse kerk kent vele kamers. Zo is er nauwelijks een groter contrast denkbaar dan tussen de wat wereldvreemde pseudorevolutionair Luciën van Hoesel, één van de grondleggers van de Rode Jeugd in Eindhoven en de Haarlemse straatvoetballer Bram Peper die zich in die zelfde tijd ontwikkelde tot de spelmaker van Nieuw Links en een van de topstrategen werd van de zich vernieuwende Partij van de Arbeid.

Beiden gaven kleur aan de turbulente jaren zeventig, waarin de verkalkte, bestuurlijk georiënteerde sociaaldemocratie,

die het contact was verloren met een opkomende generatie idealistische babyboomers, wanhopige pogingen deed zich, zoals dat tegenwoordig zo mooi heet, te 'herbronnen'. Maar de verschillen konden niet groter zijn. Luciën van Hoesel was een gesjeesde student in een provinciestad die sterk gedomineerd werd door het grootkapitaal (Philips). Hij begon te dagdromen over een (gewapende) stadsguerrilla naar het voorbeeld van de Rote Armee Fraktion in West-Duitsland en de Rode Brigades in Italië, en kwam in de ban van jeugdheld Che Guevarra. Bram Peper

ontwikkelde zich in die zelfde tijd al snel tot vooraanstaand academicus en werd de ideologische leidsman van André van der Louw c.s. die hun zinnen hadden gezet op de omvorming van de PvdA van binnenuit, een geweldloze, maar succesvolle overname. Beiden stonden aan de verschillende kant van de streep die Den Uyl in 1970 na de Maagdenhuisbezetting in 'De smalle marge van democratische politiek' voor de aanvaardbaarheid van buitenparlementaire oppositie had getrokken. Diens Leitmotiv was 'de wet is de moeder van de vrijheid'. Een publicatie waarmee hij zijn

leiderschap van de sociaal-democratie in Nederland vestigde en de opstandige generatie van Nieuw Links wist te incorpore-

ren, daarmee de echte radikalinski's (en dat waren er velen meer dan de Rode Jeugd) uitsluitend. Het boek *Zaterdagmiddagrevolutie, portret van de Rode Jeugd* is een mistroostig overzicht van de doodlopende weg van een ongere-

geld zootje gedreven individualisten die in de waan leefden dat zij met gewelddadige middelen de kapitalistische samenleving zouden kunnen ontworpen. Het is een overzicht

teken dat de hoofdpersoon, Van Hoesel, die als één van de weinigen uiteindelijk werd aangehouden en veroordeeld, pas

in de gevangenis studie maakte van de revolutionaire literatuur van o.a. de Frankfurter Schule. Toch was er aan internationale contacten geen gebrek. Men onderhield zich, behalve met de RAF ook met de IRA, de ETA en zelfs de PLO. Het rode avontuur stierf uiteindelijk een natuurlijke dood na een bezoek aan een trainingskamp in Jemen waar men zich te midden van voornamelijk Duitse geestverwanten in toenemende mate *unheimisch* voelde. Van Hoesel trok zich met zijn levensgezellin terug in een burgervansbestaan in Groningen. Anders dan in Duitsland was Nederland, aldus Maarten van Riel, toch een te truttig land om als terroristische beweging (een groot woord voor een handjevol wildebrassen) te kunnen gedijen.

Het boek *Bram Peper, man van contrasten* vertelt een totaal ander verhaal. Peper was juist een academische gigant die zijn grote denkkraft ter beschikking stelde aan de publieke zaak. Aanvankelijk als spelmaker van de vernieuwingsbeweging Nieuw Links, later zelfs als prominent lid van de regentengedachte, waartegen hij ooit had gestreden. Niet minder dan 18 jaar was hij burgemeester van Rotterdam om ten slotte roemloos te eindigen als minister van Binnenlandse Zaken in het tweede Paarse kabinet, toen hij geveeld werd door de zogenaamde bonnetjesaffaire die hem achtervolgde vanuit zijn vorige functie. Zijn biograaf, Henk van Osch, die met een uiterste precisie het leven van Peper in kaart heeft gebracht en daarbij ook diens mindere eigenschappen (zijn bruuske

omgangsvormen die hem veel vijanden bezorgden) niet onvermeld laat, maakt goedgedocumenteerd gehakt van deze affaire. De vraag naar de integriteit van Peper, zo schrijft hij in een concluderend hoofdstuk, kan 'zonder mitsen en maren worden beantwoord: Bram Peper was een fatsoenlijk en integer man, die het uiterste van zichzelf heeft geveerd ten dienste van zijn stad en land.' Het boek eindigt dan ook als een typisch hedendaagse zedenschets: de geschiedenis van een karaktermoord: bonnen bleken dodelijker dan bommen.

En karakter heeft Peper getoond, in alle fasen van zijn beroepsmatige leven. De meeste indruk maken de academische beschouwingen die hij in alle jaargang bleef houden. Zijn artikelen en speeches (de literatuurlijst bevat er bijna 200!) waren bijna stuk voor stuk spraakmakend en behandelde thema's als de werking van onze democratie, het functioneren van onze verzorgingsstaat, de toekomst van de vakbeweging, de arbeidsverhoudingen in Nederland, de betekenis van het welzijnswerk, de revitalisering van de grote steden, de kolonisering van de burger en, als klap op de vuurpijl *Een dolend land*, een nadere uitwerking van zijn 'non-paper' over de ministeriële verantwoordelijkheid in een tijd van fragmentatie en horizontalisering. Bedoeld als bijdrage aan een brainstormsessie binnen het kabinet, in enkele nachten geschreven, maar zodanig kritisch dat Kok verspreiding tegenhield, hetgeen in een tijdperk van internet - nog voor

WikiLeaks - al een illusie bleek. Peper was ook *ghostwriter* van belangwekkende redevoeringen van achtereenvolgende partijleiders. Zo schreef hij de beroemde Paradisolezing van Den Uyl 'Tegen de stroom in', over de opkomst van Nieuw-Rechts, maar ook de Den Uyl-lezing van Wim Kok 'We laten niemand los' (1995), waarin

de ideologische veren werden afgeschud. Van Osch onthult nog het bestaan van een conceptspeech van dr. Wiggelaar en drs. Veenbrand (pseudonimen van Bram en ondergetekende) bedoeld om Kok in de gelegenheid te stellen (eind tachtiger jaren) de sociaaldemocratie opnieuw te positioneren. Maar het is bij een con-

cept gebleven. Kok bleek wars van grote woorden. Duidelijk is wel dat Peper, anders dan Van Hoesel een duidelijk stempel heeft gedrukt op de naoorlogse sociaaldemocratie. Wat niet heeft kunnen verhinderen dat ze beiden hun einde hebben gevonden in de woestijn.

Ed van Thijn

WILFRIED UITTERHOEVE, *KONING, KEIZER, ADMIRAAL. 1810 DE ONDERGANG VAN HET KONINKRIJK HOLLAND* (VAN TILT, NIJMEGEN 2010) 230 BLZ., € 19,95.

2010 Was een belangrijk herinneringsjaar in de Nederlandse staatsinrichting. 2010? Jazeker, het was immers 200 jaar geleden dat het Koninkrijk Holland ten einde kwam en 'we' deel werden van het Napoleontische keizerrijk. Toch kun je niet zeggen dat we in 2010 overspoeld zijn met activiteiten die deze gebeurtenis in herinnering brachten. In de boekhandel is het ook tevergeefs zoeken naar publicaties, *Koning, keizer, admiraal* uitgezonderd. Wilfried Uitterhoeve, die vorig jaar een prima biografie over Cornelis Krassenhoff publiceerde, dook in de correspondentie van de hoofdpersonen en toont minutieus hoe de vork in de steel zat.

Kansloos, dat was het streven van Koning Lodewijk Napoleon om soevereiniteit over Holland te houden. Vanaf het begin af aan stelde hij zich niet op als een Franse prins en was hij niet loyaal aan zijn oudere broer. De voormalige republiek moest veel meer soldaten, oorlogsschepen en geld voor de Franse krachtsinspanning leveren. Ruim een half jaar

lang trachten Lodewijk en vooral zijn minister R el Napoleon van de onjuistheid van deze gedachten te overtuigen, maar niets hielp. Napoleons ambassadeur La Rochefoucauld zag de zaken voortdurend in Lodewijks nadeel en zijn berichten werden toch wat hoger ingeschat dan de smeebedes van de koning. Twee zaken blijven spannend: wanneer wordt het Koninkrijk Holland ingelijfd bij het keizerrijk en zal dat - blamerend voor Napoleon - met geweld gepaard gaan?

Wilfried Uitterhoeve brengt de gebeurtenissen van 1810 aan de hand van de diplomatieke correspondentie van de hoofdpersonen. Hij heeft een selectie gemaakt uit de rijke bronnen en deze door middel van verklarende en verbindende teksten chronologisch geordend. Dat levert nu niet direct een vlot lopend verhaal op: diplomatieke teksten en dan nog wel van twee eeuwen oud en een eigen tekst die, tot het laatste hoofdstuk, vermijdt om zelf positie in te nemen. Op drie plaatsen wordt de chronologie verbroken, daar waar Lodewijks huwelijksproblemen met de door hem verafschuwde Hor-

tense de Beauharnais (van wie hij niet mag scheiden), de verwarrende instructies over wel of niet het Koninkrijk met geweld te verdedigen en daar waar de relatie met Engeland wordt beschreven. Pas in het laatste hoofdstuk laat Uitterhoeve zien hoe hij over de zaken denkt. Napoleon kon Holland niet zo maar aan zijn rijk toevoegen, hoe graag hij ook het continentale stelsel (de 'blocus') wilde vervolmaken. Hij moest omzichtig handelen, want na zijn scheiding van keizerin Josephine (die hem geen zoon schonk) en zijn aanstaande huwelijk met de dochter van de Oostenrijkse keizer, kon hij zich geen rimpelingen in het diplomatieke water veroorloven. Toen Lodewijk uiteindelijk niets anders meer kon doen dan toegeven, bleek dat hij het toch beter had ingeschat dan zijn machtige broer: in Holland viel weinig meer te halen; de toevoeging aan het keizerrijk bracht de economie alleen maar verder tot stilstand.

Ger Jan Onrust

